

ДАРЁ ЎЗАНИДАГИ БОҒ

ҲАДИМГИ АРАБ ШОИРЛАРИДАН бирини Абу Дауд шундай ёлади: «Мұхтожжанни қашшоқлик деб билмайман. Валиннесатдан айримб көлини—қашшоқлиниң». Союз директори Рафсан Сиддиков аса «Ер-инсоннинг валиннесатини деңди. Албатта, союз директори араб шоириниң юқоридаги гапини ўйғанын ёки уйымаганин біз билмаймыз. Лекин гап бунда эмас. Гап союз директорининг масаласы қай даражада фалсафий нүктаназаридан...

Айтшларина, йўл бўйидаги тошлар йиллар оша каттара берар эмсиш... Дарёлар эса..., дарёлар эса кимчидар. Коқ туш эди ўзандар. Дарёдан Суоц қишлоғига бориш учун йўлга чиқдик. Қишлоқондан учтуб чиқарорлар, бутаорларду сойтольлар ўсбүн кетган тошлар оларни бўшландайди. Ўндан пати эса кимчизил тош. Токи Жида қишлоғига етадигу тош... Дарёдик билан Жиданинг оралиги эса яқин йигирма чакирим... Қишлоқ оқсоқолларининг гапига қарагарда бир пайдар мәна ўйғирниң чакиримни (балки ўндан ҳам кўпидир) асов Корадарё оқкан. Корадарё ўзини жиловланганинг қадар ҳам тобаиди бораведи. Охир уни жиловлашди...

Корадарёни жиловлади, унинг сувидай мўлкүл қишлоқ ҳўжалик экинлари этишириш, борроғлар барло этиши орзуси Фақат бинзининг кунларимиздагина тўла амалга оширилди. Дарёнишларга нафақат сувиди, айни пайдада асрлар мобайинда ўзин тўлкин-тўлкин бўйли оқидиган ўзинин ҳам берди. Дарё ўзандар ўн минглаб гектар майдондан қишлоқ ҳўжалик оборотига киритилди. Бу ерларда эндилинида ҳар йили минглаб тонна ўзум, мева, сабзавот, шоли ва бошқа қишлоқ ҳўжалик экинлари этиширилмоқда. СССР Озиқ-оқват программасини бажарига мунисоби хисса қўшилимоқда.

Қўргонгентгарайонга қарашли Дзэржинскийномидаги мева ва узумлиник сувози ҳам ана шу Корадарё ўзандар ташкил этилган. Союз узумзорларини, боғларни айланб юриб бир нарса: инсоннинг кўли гул, инсоннинг иродаси метиндан ҳам мустаҳкам, инсоннинг кўнгли бир гўзул олам экинга тўғи мену шу жойда тан берасиз. Союзда миришкор борбонлар, таъкидли деҳонлар анча. Муроджон Курбонов, Машраббой Солиев, Одилжон Кодиров, Собиржон Йурбенов... Бу одамларниң ҳар бир бир дунё. Кейин бир китобда тондиз ўзандар кандайдир мадда ажратиб, шунинг өрдамида тошни тешиб ўтиб томир ёйши ҳақида ўйған эдим. Таъбир жоиз бўйисе союзда меҳнат киляфтадан ўнлаб ишилар ўзлари парвариш киляфтадан тошни ўйлашади. Улар ҳам ўша идилизлар мисол ўз меҳнатларини билан союзда томир ўйнишомда. Тош устидаги бор биро этишишомда. Бу ососи шу ўзаси.

Шундай савол туғилади. Ҳўш, одамлар яхши меҳнат килишаштадиги экан, шунга яраша яшашаптими? Уларнинг турмушлари қандайди? Бу саволларга жавоб излашдан олдин союзда тархига бир назар ташил ўтсан, Фойдалар оларни холи бўлмас. Бўлакан союзхонига дастлабки участкаларига 1972 йилда асос солинган эди. Боргар барло этиши оларни айланб ўзлари парвариш киляфтадан ўзандаги тошларни ўзлаштирилди. Ер ўзлаштириш ҳеч қандай турпоқ киляфтадан мадасдан вайрик киляфтадан ташкилмасдан вайрик киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Чунки ерни ўзлаштириш тохижасида турпоқ унумдорларигини яхшиланда дарёдан оқиб келадиган лойка ҳисобига бўйини зарур эди. Бирор Андижон сувомбори ишга тушигандан кейин, янын 1977 йилдан бўён союзда ерларига ҳеч қандай тайланадиги киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Союз, айни пайдада, ишчилар, буарнин ҳаммасидан кетадиган оқиб киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Агар бу ишга бирор барбо ғарбий, бугунга келинглаб лир ёнлиги беҳуда сарф этилади. Союзхонга кўплаб ишини тевзарак-атрофидаги қишлоқлардан маҳсуз мешиноларда оқиб келинди. Биз ана шу ишларни резжага солиш ҳисобига ўнлаб тонна ёнлигини таъжигашди.

Союзда даларапарни айланб, ишчилар, мутаҳассисларни бўлган гаплашиб шу нарасга амин бўлдикни, улар ўз имкониятларни даражасида меҳнат килишти. Янги директор Рафсан Сиддиков ҳам ўзининг бутун билимни, ташкилотни кобилиятини ишга солиб, ҳўжаликни объекти турғизиш учун кураштириб. Буни ўзик йиллар майданда зарер кўриб келади. Уларнинг айланб ҳам ўзининг бутун билимни ўзининг оқиб киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Агар бу ишга бирор барбо ғарбий, шунинг олтмиш фойзини умумитмийлик Фондига ўзкази мўлжалланган.

Шу тариқа союзда ҳар йили минглаб сўм зерар кўрилганда ҳолда тошда мева ва узум ўтиштириш килинди—дайди ўзик йўга толган союзхонига янги директор Рафсан Сиддиков. Тез-тез директорлар алмаштирилди. Лекин бундан союз кўрган зарар кўйлашади. Бирор майдонида ўзининг бўйини зарур эди. Бирор Анидикон сувомбори ишга тушигандан кейин, янын 1977 йилдан бўён союзда ерларига ҳеч қандай тайланадиги киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Союз, айни пайдада, ишчилар, буарнин ҳаммасидан кетадиган оқиб киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Агар бу ишга бирор барбо ғарбий, шунинг олтмиш фойзини умумитмийлик Фондига ўзкази мўлжалланган.

Шу тариқа союзда ҳар йили минглаб сўм зерар кўрилганда ҳолда тошда мева ва узум ўтиштириш килинди—дайди ўзик йўга толган союзхонига янги директор Рафсан Сиддиков. Тез-тез директорлар алмаштирилди. Лекин бундан союз кўрган зарар кўйлашади. Бирор майдонида ўзининг бўйини зарур эди. Бирор Анидикон сувомбори ишга тушигандан кейин, янын 1977 йилдан бўён союзда ерларига ҳеч қандай тайланадиги киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Союз, айни пайдада, ишчилар, буарнин ҳаммасидан кетадиган оқиб киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Агар бу ишга бирор барбо ғарбий, шунинг олтмиш фойзини умумитмийлик Фондига ўзкази мўлжалланган.

Шу тариқа союзда ҳар йили минглаб сўм зерар кўрилганда ҳолда тошда мева ва узум ўтиштириш килинди—дайди ўзик йўга толган союзхонига янги директор Рафсан Сиддиков. Тез-тез директорлар алмаштирилди. Лекин бундан союз кўрган зарар кўйлашади. Бирор майдонида ўзининг бўйини зарур эди. Бирор Анидикон сувомбори ишга тушигандан кейин, янын 1977 йилдан бўён союзда ерларига ҳеч қандай тайланадиги киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Союз, айни пайдада, ишчилар, буарнин ҳаммасидан кетадиган оқиб киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Агар бу ишга бирор барбо ғарбий, шунинг олтмиш фойзини умумитмийлик Фондига ўзкази мўлжалланган.

Шу тариқа союзда ҳар йили минглаб сўм зерар кўрилганда ҳолда тошда мева ва узум ўтиштириш килинди—дайди ўзик йўга толган союзхонига янги директор Рафсан Сиддиков. Тез-тез директорлар алмаштирилди. Лекин бундан союз кўрган зарар кўйлашади. Бирор майдонида ўзининг бўйини зарур эди. Бирор Анидикон сувомбори ишга тушигандан кейин, янын 1977 йилдан бўён союзда ерларига ҳеч қандай тайланадиги киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Союз, айни пайдада, ишчилар, буарнин ҳаммасидан кетадиган оқиб киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Агар бу ишга бирор барбо ғарбий, шунинг олтмиш фойзини умумитмийлик Фондига ўзкази мўлжалланган.

Шу тариқа союзда ҳар йили минглаб сўм зерар кўрилганда ҳолда тошда мева ва узум ўтиштириш килинди—дайди ўзик йўга толган союзхонига янги директор Рафсан Сиддиков. Тез-тез директорлар алмаштирилди. Лекин бундан союз кўрган зарар кўйлашади. Бирор майдонида ўзининг бўйини зарур эди. Бирор Анидикон сувомбори ишга тушигандан кейин, янын 1977 йилдан бўён союзда ерларига ҳеч қандай тайланадиги киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Союз, айни пайдада, ишчилар, буарнин ҳаммасидан кетадиган оқиб киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Агар бу ишга бирор барбо ғарбий, шунинг олтмиш фойзини умумитмийлик Фондига ўзкази мўлжалланган.

Шу тариқа союзда ҳар йили минглаб сўм зерар кўрилганда ҳолда тошда мева ва узум ўтиштириш килинди—дайди ўзик йўга толган союзхонига янги директор Рафсан Сиддиков. Тез-тез директорлар алмаштирилди. Лекин бундан союз кўрган зарар кўйлашади. Бирор майдонида ўзининг бўйини зарур эди. Бирор Анидикон сувомбори ишга тушигандан кейин, янын 1977 йилдан бўён союзда ерларига ҳеч қандай тайланадиги киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Союз, айни пайдада, ишчилар, буарнин ҳаммасидан кетадиган оқиб киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Агар бу ишга бирор барбо ғарбий, шунинг олтмиш фойзини умумитмийлик Фондига ўзкази мўлжалланган.

Шу тариқа союзда ҳар йили минглаб сўм зерар кўрилганда ҳолда тошда мева ва узум ўтиштириш килинди—дайди ўзик йўга толган союзхонига янги директор Рафсан Сиддиков. Тез-тез директорлар алмаштирилди. Лекин бундан союз кўрган зарар кўйлашади. Бирор майдонида ўзининг бўйини зарур эди. Бирор Анидикон сувомбори ишга тушигандан кейин, янын 1977 йилдан бўён союзда ерларига ҳеч қандай тайланадиги киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Союз, айни пайдада, ишчилар, буарнин ҳаммасидан кетадиган оқиб киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Агар бу ишга бирор барбо ғарбий, шунинг олтмиш фойзини умумитмийлик Фондига ўзкази мўлжалланган.

Шу тариқа союзда ҳар йили минглаб сўм зерар кўрилганда ҳолда тошда мева ва узум ўтиштириш килинди—дайди ўзик йўга толган союзхонига янги директор Рафсан Сиддиков. Тез-тез директорлар алмаштирилди. Лекин бундан союз кўрган зарар кўйлашади. Бирор майдонида ўзининг бўйини зарур эди. Бирор Анидикон сувомбори ишга тушигандан кейин, янын 1977 йилдан бўён союзда ерларига ҳеч қандай тайланадиги киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Союз, айни пайдада, ишчилар, буарнин ҳаммасидан кетадиган оқиб киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Агар бу ишга бирор барбо ғарбий, шунинг олтмиш фойзини умумитмийлик Фондига ўзкази мўлжалланган.

Шу тариқа союзда ҳар йили минглаб сўм зерар кўрилганда ҳолда тошда мева ва узум ўтиштириш килинди—дайди ўзик йўга толган союзхонига янги директор Рафсан Сиддиков. Тез-тез директорлар алмаштирилди. Лекин бундан союз кўрган зарар кўйлашади. Бирор майдонида ўзининг бўйини зарур эди. Бирор Анидикон сувомбори ишга тушигандан кейин, янын 1977 йилдан бўён союзда ерларига ҳеч қандай тайланадиги киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Союз, айни пайдада, ишчилар, буарнин ҳаммасидан кетадиган оқиб киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Агар бу ишга бирор барбо ғарбий, шунинг олтмиш фойзини умумитмийлик Фондига ўзкази мўлжалланган.

Шу тариқа союзда ҳар йили минглаб сўм зерар кўрилганда ҳолда тошда мева ва узум ўтиштириш килинди—дайди ўзик йўга толган союзхонига янги директор Рафсан Сиддиков. Тез-тез директорлар алмаштирилди. Лекин бундан союз кўрган зарар кўйлашади. Бирор майдонида ўзининг бўйини зарур эди. Бирор Анидикон сувомбори ишга тушигандан кейин, янын 1977 йилдан бўён союзда ерларига ҳеч қандай тайланадиги киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Союз, айни пайдада, ишчилар, буарнин ҳаммасидан кетадиган оқиб киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Агар бу ишга бирор барбо ғарбий, шунинг олтмиш фойзини умумитмийлик Фондига ўзкази мўлжалланган.

Шу тариқа союзда ҳар йили минглаб сўм зерар кўрилганда ҳолда тошда мева ва узум ўтиштириш килинди—дайди ўзик йўга толган союзхонига янги директор Рафсан Сиддиков. Тез-тез директорлар алмаштирилди. Лекин бундан союз кўрган зарар кўйлашади. Бирор майдонида ўзининг бўйини зарур эди. Бирор Анидикон сувомбори ишга тушигандан кейин, янын 1977 йилдан бўён союзда ерларига ҳеч қандай тайланадиги киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Союз, айни пайдада, ишчилар, буарнин ҳаммасидан кетадиган оқиб киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Агар бу ишга бирор барбо ғарбий, шунинг олтмиш фойзини умумитмийлик Фондига ўзкази мўлжалланган.

Шу тариқа союзда ҳар йили минглаб сўм зерар кўрилганда ҳолда тошда мева ва узум ўтиштириш килинди—дайди ўзик йўга толган союзхонига янги директор Рафсан Сиддиков. Тез-тез директорлар алмаштирилди. Лекин бундан союз кўрган зарар кўйлашади. Бирор майдонида ўзининг бўйини зарур эди. Бирор Анидикон сувомбори ишга тушигандан кейин, янын 1977 йилдан бўён союзда ерларига ҳеч қандай тайланадиги киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Союз, айни пайдада, ишчилар, буарнин ҳаммасидан кетадиган оқиб киляфтадан ташкилмасдан кипкисил тошни текисларни билан бўшланди. Агар бу ишга бирор барбо ғарбий, шунинг олтмиш фойзини умумитмийлик Фондига ўзкази мўлжалланган.

Шу тариқа союзда ҳар йили минглаб сўм зерар кўрилганда ҳолда тошда мева ва узум ўтиштириш килинди—дайди ўзик йўга толган союзхонига янги директор Рафсан Сиддиков. Тез-тез директорлар алмаштирилди. Лекин бундан союз кўрган зарар кўйлашад

Рамз БОБОЖОН,
Узбекистон ССР халқи шоирини,
ССРДавлат мукофоти лауреати

ШОИРЛИК ХАЗИЛМАС

Юзисизлик юзлашса, ёндашма,
Саробдаги кўринар жамоли...

Виждандан лоф урса, адашма,
Эмишки, покликинни камоли...

Таржимон шарт эмас шеъримга,
Бир кўйдай, ўқувчим, қабул эт!
Уддалай олмасам, теримга —
Сомон тиқ, майлига, кулиб кет...

Шоирлик ҳазилмас, ўйнашма
Ўйласанг, умрингин заволи...

Фаҳмига етмасант, бўйлашма,

Беҳуда шон-шуҳрат хаёли...

Насиҳат эмас, бу, ҳақиқат,
Ҳақ гапни айтганга не дейсан?

Ихомом париси бетоқат,

Тоқатинг етмаса панд ейсан...

Шеърият муҳлисга мўтабар,
Кексами ё ёши, фарқи йўқ!

Бегаму бедардан алҳазар,

Туйгусин туртканин шархи йўқ...

Таржимон шарт эмас шеъримга,
Бир кўйдай, ўқувчим, қабул эт!

Уддалай олмасам, теримга —
Сомон тиқ, майлига, кулиб кет...

ХАЁЛ — ТАБИАТНИНГ ОЛИЙ ҲИММАТИ

ХАЁЛ — ТАБИАТНИНГ ОЛИЙ ҲИММАТИ

Буюк даҳонинг бўлсин чароғбон.
Начора!
Мажбурман етмаса кучим!
Сиз, дардманд устозисиз,
балки, шу боис.

Сизга ҳаддим сиғиб, кўнгил ёзаман...
Наҳотки,
адолат,
ҳақтўйлик ожиз,
Емоннинг оғенин ёлиз босаман?!

Йўқ!
Елиз эмасман,
минг қатла шукур,

Сиз борсиз,
халқим бор, суняничим бор!

Сиз севган Россия мен учун гурур,

Ўзбек эли эса русга ифтихор!

Қадру қимматлимиз бир-биримизга,

Навоий сатрига Сизнинг сатрингиз

Ҳамоҳанг бўлгандай

дил-дилимига...

Сингиб кетди эзгу шеърий сеҳрингиз...

Сизни ардоқлаш элу эзлатар,

Нафақат саҳрои тунгис ё қалмоқ...

Она-ер бағрида мавжуд миллатлар

Нотавон замондан қиласи сўроқ!

Сиз улуғ устозисиз,

дона инсонсиз,

Камтарин турасиз, қовуштириб қўл...

Ўқ тегса-тегмас, мангу омонсиз,

Үт-ўлан босса ҳам,

Сизга борар йўл —

Ҳамиша нурлидир...

Ўнқир-чўнқирлар

Халқлар ҳоҳишига беролмайди панд!

Найлай!

Манглайнин урса сўқирлар,

Сиз яратган ҳайкал барваста, баланд!

ЭЪТИРОЗ

«Чунки, мен одаммас,
Чунки, мен күшманс...»

Шавкат РАҲМОН

Хаёлсиз ҳаёт йўқ,

тирика бу хос,

Шундан —

кўз деганим боғдаги чарос,

Тонги еллар бола ҳандаси...

Хаёл денизида одам бир елкан,

Кушлардан тез учуб боради,

Тушлардан тез учуб боради,

Кўринимас қонотлар бекиёс, кўркам...

Хаёл қанотида сен ҳам учасан,

Қанотингни ўтга одирмасанг, бас!

Олов сайдералар қалбин қучасан,

Ҳамланг бегарас!

Демак,

сен одамсан.

одамлигинганд —

Тона кўрма, тонма Шавкатим!

Тушларинг кушларга

ҳамдамлигингдан,

Хаёл —

табиатнинг олий ҳиммати...

ХУДО ҲАҚҚИ...

Юрагимга босаман кўйиб,

Кўйганинг орзу-армонин...

Эъзозлайман дил-дилдан туйиб,

Ҳақиқатга иштиқ имонин.

Сиз

мени англайсиз, бу сизга аён,

Англамагана эса Сиздан ўтнинчим,

Мен ерда бўлсан гар,

Сиз омонида,

Лекин устозлиқдан тона олмайсиз...

Сизга

қасратим бор, шогирдлик ҳақиқи,

Ҳолбуки, орада йиллар, асрлар...

Ҳолбуки, ўзгача советлар шарки,

Ҳолбуки, шоҳлардан қолган қасрлар

Тумрайиб турдиди бир эсадликдай...

Аммо

сўяқ суреб келган фикр-фужур,

Тухмат, ҳасадгўйлик этди давом,

Бевақт ўкиради шум пистолетдай

Дантескинг ўйлига тушгандай ҳамон,

Одамлар кўзидан қочганида нур...

Сиз

мени англайсиз, бу сизга аён,

Англамагана эса Сиздан ўтнинчим,

Мен ерда бўлсан гар,

Сиз омонида,

Лекин устозлиқдан тона олмайсиз...

Сизга

қасратим бор, шогирдлик ҳақиқи,

Ҳолбуки, орада йиллар, асрлар...

Ҳолбуки, ўзгача советлар шарки,

Ҳолбуки, шоҳлардан қолган қасрлар

Тумрайиб турдиди бир эсадликдай...

Аммо

сўяқ суреб келган фикр-фужур,

Тухмат, ҳасадгўйлик этди давом,

Бевақт ўкиради шум пистолетдай

Дантескинг ўйлига тушгандай ҳамон,

Одамлар кўзидан қочганида нур...

Сиз

мени англайсиз, бу сизга аён,

Англамагана эса Сиздан ўтнинчим,

Мен ерда бўлсан гар,

Сиз омонида,

Лекин устозлиқдан тона олмайсиз...

Сизга

қасратим бор, шогирдлик ҳақиқи,

Ҳолбуки, орада йиллар, асрлар...

Ҳолбуки, ўзгача советлар шарки,

Ҳолбуки, шоҳлардан қолган қасрлар

Тумрайиб турдиди бир эсадликдай...

Аммо

сўяқ суреб келган фикр-фужур,

Тухмат, ҳасадгўйлик этди давом,

Бевақт ўкиради шум пистолетдай

Дантескинг ўйлига тушгандай ҳамон,

Одамлар кўзидан қочганида нур...

Сиз

мени англайсиз, бу сизга аён,

Англамагана эса Сиздан ўтнинчим,

Мен ерда бўлсан гар,

Сиз омонида,

Лекин устозлиқдан тона олмайсиз...

Сизга

қасратим бор, шогирдлик ҳақиқи,

Ҳолбуки, орада йиллар, асрлар...

Ҳолбуки, ўзгача советлар шарки,

Ҳолбуки, шоҳлардан қолган қасрлар

Тумрайиб турдиди бир эсадликдай...

Аммо

сўяқ суреб келган фикр-фужур,

Тухмат, ҳасадгўйлик этди давом,

Бевақт ўкиради шум пистолетдай

Дантескинг ўйлига тушгандай ҳамон,

Одамлар кўзидан қочганида нур...

Сиз

мени англайсиз, бу сизга аён,

Англамагана эса Сиздан ўтнинчим,

Мен ерда бўлсан гар,

Сиз омонида,

Лекин устозлиқдан тона олмайсиз...

ҚАДИМИЯТ САДОЛАРИ

«ИРҚ БИТИГИ» И ҲАҶИДА

Маълумки, қадимиги туркӣ ёдгорликларин ўрганиш борасида рус туркӣшунос олимларининг хизмати ҳам катта. Шундай олимлардан бирни С. Е. Маловидир.

Шу йил 18—19 июн кунлари Олашот шахрида Бутуниттифоқ Малов ўқишилари бўйиёт ўтди. Бунда Итифоқимизниң ийнир туркӣшунос олимларидан И. В. Стеблев, С. Г. Кляшторный, Д. Д. Васильев ва бошқалар иштирор этид, қадимиги туркӣ ёдгорликларин комплекс ўрганиш масалалари устида баъзлашилар. Шу муносабат билан аинуман иштироқчиси, филология фанлари қадимида Насиҳон РАҲМОНОВ қадимиги туркӣ ёдгорликлардан бирни бўлган ва кўпчилик олимларининг диккатини жаҳб қылан «Ирқ битиги тургисида жамоати мухбиризига сўзлаб берди.

— Бу битиги номининг маъюси таопилиш тархи ҳақиқи таъсиф сўзлаб берсангиз.

— «Ирқ битиги» эрамизнинг III аср ўрталари ва IX аср бошларидан яратилган. Битиг тошағи ёни ёвғочи эмас, балки қозога ёзилган. У саҳифалари 12, бхм с. ҳаджиди китоб бўлиб, 100 бетдан ортиқ. Китобнинг номи «Ирқ битиг» деб номланади: «Эмти амрак оғланим, анча билинглар; бу «Ирқ битиг» адгу оли», ёзни: «Энди суюкли ўғларидан, шундай билинглар: бу «Ирқ битиг» яхшидир».

«Ирқ» сўзи хозирги «фол» сўзига тўғри келади. Бинонварин уни «Фол» китобин деб атш ҳам мумкин. Асарининг максади динни ташвиҳ килиш эмас, балки ҳалқни эзгулике чорлашидир.

«Ирқ битиги» руний (урхун) ўзувида ятилган. «Кўлёзма» сини XIX асрнинг охрида инглис олими Арнольд Сtein Дунхуан шахридан топган. «Ирқ битигининг гозлариги йўнилиши ҳали мағазийларига кератилган. Услуби ва тилини содалаги, фикр ва мазмунининг кенглиги, мантиқ изчиллиги шундан делот беради.

— Ил давраги ёзма ада-бий синкертки характерга ёга, ёзни мифологик образлар, фольклор мотивлари ёзма адабийтга манба бўлган. «Ирқ битигида ҳам шундай юдиссани кузатиш мумкин!»

линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

— «Ирқ битиги»да фольклор мотивлари, космоложик ва календарь мифлари, таъиинтинг жонли тасвирини ҳам кузатиш мумкин. Масалан, меҳнатсеварлик яғосининг узулганиши битигда яқ-коғузга ташланади. Агар одам ўз меҳнатидан мамнун бўлса, ўз меҳнатидан маминалар, яъни ўзига ўзига кўшиб даражасига кўтилган.

«Ирқ битиги»да шундай

бир эпизод оҳирида «яхши», «мөнос», деган ҳуласа кептирилган. Демак, бу асарни ахлоқий дидактикаш асар деб қараш мумкин экан-да!

— Ҳудди шундай. Бу асарда асостирга, «бахтия» ва «бахтия» кунлар тасаввурга асосланадиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади, яна яхшилаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

Линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

Линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

Линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

Линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

Линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

Линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

Линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

Линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

Линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

Линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

Линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

Линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

Линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

Линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

Линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

Линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

Линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

Линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пішёлаларни (ништаб) көрга бораман дер, яна (кайтиб) келган, косатибларини омон топди, у сенинг, хурсанд бўлар дер, шундай билинглар: яхшидир бу».

Линглар: яхшидир бу.

Маълумки, от туркӣ ҳалқларда мұқаддас ҳәйон санаған. У одамнинг доимий йўлдоши сифатида тасаввур асосланыпидиган эпизодлар борки, улар муйян ахлоқий принципларiga таъниди: «Аబл ишини қоса пийлаларни ташлаб ўйлади; коса-пі

